

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

ASZALÓS László Attila

Kelet–Afrika és a keresztény egyházak

Eredeti közlés/Original publication:

Korunk, 2001, harmadik folyam XII, 4. szám, 43–46. old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.000.803

Dátum/Date: 2014. április 22/April 22.

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

ASZALÓS László Attila: Kelet–Afrika és a keresztény egyházak, *AHU MATT*, 2014, **pp. 1–8. old.**, No. 000.000.803, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

hazai könyvtárakban

Megjegyzés / Note:

ellenőrzött és szerkesztett szöveg / controlled and edited text

Kulcsszavak/Key words

magyar Afrika-kutatás, vallási összetétel Afrikában, keresztény missziók iskola és kórházalapítási tevékenysége, a törzsi vallásúak (animisták) az iszlámra váltanak, nyolcvanas évektől az amerikai új egyházak megjelenése, Big Man Model, verseny az iszlámmal

African research in Hungary, religious composition in Africa, school and hospital foundation's activities by the Christian missions, the tribal religious (animist) people are changing to Islam, from the eighties the release of American New Churches, Big Man Model, competition with Islam

-----
AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMEN-
TUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC
SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/
writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

KELET–AFRIKA ÉS A KERESZTÉNY EGYHÁZAK

Aszalós László Attila

Amikor Afrikáról van szó, a legtöbb európai ember arra gondol, hogy az ottani emberek a pogánynak tartott vallások sötétjében elveszve valamiféle – számunkra misztikusnak tűnő – sámánizmushoz hasonló, de mindenképpen elítélendő vallási életet élnek. Az alap elképzelés: egy állatbőrökbe bújt, valamiféle növény hatása alatt álló és mindenféle érthetetlen szövegeket mormogó egyén mindenféle növényi kivonatokkal, vízzel és még ki tudja mivel megpróbálja „meggyógyítani” a beteg embert, aki netán valami gonosz szellem befolyása alatt áll. Ez a feltevés, ha nem is tévesnek, de mindenképpen ferdítettnek mondható. Ugyanis a legtöbb afrikai országban a lakosság döntő többsége nem a törzsi vallásokat gyakorolja, hanem vagy keresztény, vagy muzulmán, esetleg valamilyen más nagy világvallás gyakorlója.

1. táblázat: Vallási összetétel Kelet-Afrikában

<i>Ország</i>	<i>Keresztény</i>	<i>Muzulmán</i>	<i>Törzsi, egyéb</i>
Burundi	67%	1%	32%
Kenya	73%	8,1%	18,9%
Malawi	75%	10%	15%
Mozambik ¹	38,9%	13%	51,1%
Ruanda	65%	9%	26%
Szomália	0,1%	99,8%	0,1%
Tanzánia	34%	33%	33%
Uganda	78,3%	6,6%	15,1%
Zambia	72%	–	28%
Zimbabwe ²	59,6%	–	40,4%

(Forrás: www.hvg.hu)

¹ Zömében animista.² Zömében animista.

Az a feltevés azonban teljes egészében megállja a helyét, miszerint az afrikaiak eléggé fanatikusan vallásosak. Egy 1994-ben, Zambiában végzett felmérés szerint az emberek 61 százaléka rendszeresen, 32 százaléka gyakran jár templomba.³ Gyakori esemény, hogy egyes népcsoportok vezetői hivatalosan bejelentik: áttérnek valamelyik világvallásra (többnyire kereszténységre vagy iszlámra). Ez természetesen nem jár együtt azzal, hogy ők valóban ismerik is az adott vallás dogmáit, hogy valaha is olvasták a Bibliát vagy a Koránt. Hogy mi lehet ennek az oka? Figyelembe kell vennünk azt a tényt, hogy habár az afrikai országok zöme a hatvanas évek óta függetlenné vált, ez a függetlenség nem hozta el a várva várt gazdasági fellendülést, tulajdonképpen a régi rendszer átnevezésével megoldották a problémát. A legtöbb országban csak szavakban valósultak meg a nagy tervek, melyekkel szinte mindenik fiatal állam elindult. Azt sem felejthetjük el, hogy a jelenlegi határokat a gyarmati korból örökölték, de azok nem alkotnak kulturális választóvonalat (több népcsoport él két-három ország területén, más kulturális jelleggel rendelkező népcsoportok szomszédságában). Ez persze nem azt jelenti, hogy ezek a népcsoportok nemzeti kisebbséget alkotnak. Ilyenről Afrikában nem beszélhetünk, ugyanis két ország kivételével (Szomália és Madagaszkár) nem létezik nemzetállam, és a nacionalizmus gondolata teljességgel idegen.

Már a század elején a katolikus és a különböző protestáns egyházak erőteljesen megvetették lábukat a belső területeken. A kezdeti nehézségeket átvészelve igencsak hatásos stratégiát alakítottak ki. Elsősorban nem a vallás felé vonzották az emberek többségét, hanem pénzt szereztek, aztán iskolákat és – ami afrikai szemszögből még imponálóbb volt – kórházakat alapítottak. Elég kiterjedt területen mind a mai napig ezek az intézmények az egyház kezében vannak. Ezenkívül a mai Tanzánia területén élő chaga (*csagga*) és rwa (*rua*) népcsoportok területén (a Kilimandzsáró és a Meru környéke) nagyon hatékony mezőgazdálkodást alakítottak ki, ahol elég magas összegeket fizettek a kávéföldek megművelőinek, akik ezek után csoportosan tértek át a keresztény hitre.⁴ A felszabadulás után ezen egyházi központok vezetői politikai hatalomra is szert tettek, majd a nyolcvanas évektől kezdve a

³ Michael Bratton-Beatrice Liatto-Katundu: A focus group assessment of political attitudes in Zambia, *African Affairs*, 1994, 373, 540. old.

⁴ Azért azt nem hanyagolhatjuk el, hogy ezen a területen termesztik ma a legjobb minőségű kávé, és ez Tanzánia gazdaságilag legfejlettebb, leggazdagabb területe.

média egy részét is irányításuk alá vonták. Külső szemszögből nézve első látásra csupán száraz tények alapján negatívnak ítélnéljük az egyházat, ez azonban részrehajlás volna. Az egyházak ugyanis, beleértve a missziókat is, nagy szerepet vállaltak az iskolarendszer kialakításában, iskolák fenntartásában; kórházakat alapítottak és tartanak fenn.⁵ Természetesen, mivel az állam nem rendelkezik megfelelő mennyiségű pénzzel, e segítség nagyon jól jön. Az egyetlen probléma, mely felmerülhet, hogy a médián keresztül nagyon könnyen manipulálhatják a fiatalságot. Ez azonban nemcsak a keresztény egyházaknak, hanem a muzulmán misszióknak is a számlájára írható. Habár Kenyában a legutóbbi népszámlálás adatai szerint a lakosság 8,1 százaléka muzulmán, a jelenlegi adatok (melyek nem muzulmánoktól származnak, tehát nem lehet részrehajlásnak nevezni) azt mutatják, hogy már 14 százalék körül mozog, és a nagyon intenzív iszlamista mozgalmaknak köszönhetően (többnyire a természeti vallást adják fel az iszlámért) folyamatosan nő.

A nyolcvanas évek közepétől egy új jelenség ütötte fel a fejét: megjelentek az afrikai szellemiségű, belső keletkezésű új egyházak, melyek rohamosan szívták el a katolikus, de leginkább a protestáns híveket. Ezek hangvétele nem szembetűnően új, a nyolcvanas évek végén az Amerikai Egyesült Államokban megjelent keresztény szektákéhoz hasonlít, ugyanolyan agresszív, és szinte ugyanazokat az elveket vallják. Ha jobban utánanéznünk, kiderül, hogy a világon a legtöbb protestáns misszió észak-amerikai eredetű.⁶ Miután a legtöbb államban maximálták a misszionáriusok számát, ezek a kis egyházak nagyon könnyen kikerülték a törvény szigorát: magániskolákat alapítottak, ahová természetesen ők küldtek tanárokat, akik hivatalosan nem voltak az adott egyház tagjai, gyakorlatilag azonban igen. Mind a keresztény (katolikus és protestáns egyaránt), mind a muzulmán vezetők aggodva figyelik ezeket a mozgalmakat, melyek leginkább tőlük tobozzák híveiket, de egyelőre semmit nem tudnak tenni ellenük. Tulajdonképpen az általuk kifejlesztett igényeknek felelnek meg ezek az „új” ideológiák, csupán – legalábbis látszólag – közvetlenebbnek, afrikaibbnak tűnnek.

---

⁵ Catherine Baroin: Religious conflict in 1990–1993 among the Rwa, *African Affairs*, 1996, 95, 529–554. old.

⁶ Mission Handbook 14, 57.

A protestáns egyház misszióinak száma minden negatív befolyású jelenség ellenére folyamatosan növekszik, kivéve Nigériát, ahol a jelenlegi kormány nem engedélyezi új missziók alapítását, sőt: megszüntet régebbieket a keresztények és a muszlimok közötti véres konfliktusok miatt.

2. táblázat: A protestáns missziók számának változása néhány afrikai országban

<i>Ország neve</i>	<i>Missziók száma 1978-ban</i>	<i>Missziók száma 1986-ban</i>	<i>Missziók száma 1993-ban</i>
Ghána	280	380	400
Kenya	1150	1850	2321
Malawi	200	220	366
Nigéria	1300	950	768
Zaire	1000	1300	1406
Zimbabwe	250	600	630

(Paul Gifford: Some recent developments in african christianity, *African Affairs*, 1994, 93. évf., 519. old.)

Ezzel együtt az amerikai protestáns missziók száma is a legtöbb országban növekedett, kivéve Kamerunban és Zaire-ban. Ez azzal magyarázható, hogy egyre több fekete-afrikai kap kisebb-nagyobb amerikai egyházi iskolában rövid időre ösztöndíjat. Ezek az ösztöndíjak többnyire nyári iskolákba szólnak. Habár rövidnek tűnik az az egy-két hónap, azonban ennyi idő éppen elég, hogy nagy ideológiai váltás következzen be. Persze ez azzal is magyarázható, hogy a legtöbb fekete-afrikai minél hosszabb időre el szeretne jönni hazájából, abban a reményben, hogy Európában vagy Észak-Amerikában könnyebben meg tud élni, netán annyi pénzt össze tud szedni, mely elég egy időre az otthoni megélhetéshez.

3. táblázat: Az amerikai protestáns missziók számának változása néhány afrikai országban

<i>Ország neve</i>	<i>Missziók száma 1989-ben</i>	<i>Missziók száma 1993-ban</i>
Ghána	158	184
Kamerun	247	213
Kenya	1225	1337
Malawi	155	199
Nigéria	486	487
Zaire	899	715
Zimbabwe	232	309

(Paul Gifford: i.m.)

Napjaink katolikus egyháza is mindezek ellenére fejlődik, és nap mint nap új híveket szerez egész Afrikában. Misszióinak száma messze túlhaladja a protestáns missziók számát, ami a missziókialakítási stratégiák közti különbségekben gyökerezik.

4. táblázat: Katolikus és protestáns missziók száma néhány afrikai országban

<i>Ország neve</i>	<i>Katolikus missziók</i>	<i>Protestáns missziók</i>
Ghána	540	400
Kamerun	1640	689
Kenya	3210	2321
Malawi	578	366
Nigéria	923	768
Zaire	4366	1406
Zimbabwe	905	630

(Patrick Johnstone: *Operation World*, 1993, OM Publishing, Carlisle.)

Látszólag a katolikus egyház eléggé jó stratégiát választott magának azzal, hogy követte a régi afrikai rendszer legfőbb elemét, amit szaknyelven „Big Man Model”-nek hívnak. Ennek lényege, hogy a lelkész hatalmi pozícióba került, melyet a státusa és vagyona is segített. Szinte mindenik afrikai országot ez az uralkodási modell jelle-

mezte a függetlenség elnyerése után; az állam vezetője többnyire gazdag vezető lett, akit államtársadalmi szinten nagyon megbecsültek. Ez a megbecsültség nem függ össze szorosan a vagyonnal. A másik fontos dolog, ami a katolikus egyházat magasabb státusra emelte az utóbbi időben a protestánsnál, hogy az egyházi vezetők nagy része (püspökök stb.) már fekete bőrű, s ezek többsége valamilyen politikai befolyással is rendelkezik. Igaz, ezeket a vezetőket mind a Vatikán nevezi ki, ami afrikai szemszögből kicsit több mint furcsa, de úgy tűnik, lassan ez is elfogadottá válik.

Természetesen ebben a politikával, üzlettel átszőtt egyházi rendszerben rendet teremteni aligha lehet. Egy európai számára csak nagyon kevésbé érthető, tulajdonképpen mik is állnak a konfliktusok hátterében. Ha azt akarjuk, hogy tisztán lássunk, akkor még figyelembe kellene vennünk az iszlám egyre nagyobb térhódítását, az egyre éleződő politikai összetűzéseket, melyek hátterében kulturális különbségek állnak. De mindezek ellenére Afrika él és virul, és tízévenként változtatja arcát. Tőlünk is függ, hogy milyen lesz tíz év múlva.